

Dr. sc. Šime SAVIĆ, odvjetnik
Ilica 191 c, Zagreb
sime.savic2@gmail.com

UDK 347.921(497.5)
347.965(497.5)
Pregledni znanstveni članak
Rad stigao: 26. travnja 2024.
Rad prihvaćen: 2. svibnja 2024.

TROŠKOVI PARNIČNOG POSTUPKA PREMA IZMJENAMA I DOPUNAMA ZPP-A, S POSEBNIM OSVRTOM NA ODVJETNIČKU TARIFU IZ STUDENOG 2023. GODINE - U SUDSKOJ PRAKSI REPUBLIKE HRVATSKE - DVOJBE

Sažetak: Iako su troškovi parničnog postupka, kao i kamate, sporedni dio zabtjeva ili sporedni dio glavnog potraživanja, oni su itekako od važnosti za cjelokupni parnični postupak. U troškovima postupaka najveća stavka su u pravilu odvjetnički troškovi koji se obračunavaju po Odvjetničkoj tarifi koju donosi Upravni odbor Hrvatske odvjetničke komore, uz suglasnost nadležnog ministra za pravosuđe i upravu, a što Tarifi daje značenje podzakonskog akta. Troškovi postupka su posebno specifični u predmetima naknade šteta najčešće protiv osiguratelja, u kojima tužitelji uspiju u jednom dijelu tužbenog zabtjeva, dok u drugom dijelu budu odbijeni, što dodatno komplicira obračun troškova. Takav problem ne postoji u vlasničkim tužbama, primjerice kod utvrđivanja vlasništva njive, jer u takvom postupku tužitelj ili uspije s tužbenim zabtjevom u cijelosti ili bude odbijen u cijelosti, pa u takvim slučajevima sud nema potrebe donositi odluku o troškovima postupka prema omjeru uspjeha stranaka u postupku (razmjerni dio uspio, većinski dio uspio ili neznatni dio nije uspio i sl.), kao što je to problem kod postupka naknada šteta. Iako je zakonodavac zasigurno djelomično uredio pravni okvir Izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2019. godine, posebice u čl. 154., mora se istaknuti da i dalje vlada neujednačenost oko obračuna troškova postupka. Posebice je velika neujednačenost u predmetima ako je tuženik osporavao osnovu tužbenog zabtjeva kao i u prekomjerno postavljenim tužbenim zabtjevima, a o čemu se izjasnio i Europski sud za ljudska prava, kroz predmet Klauz protiv Republike Hrvatske (dalje u tekstu: RH). Iako su se takvom stavu priklonili i Ustavni sud RH i Vrhovni sud RH, tako da je u konačnosti malo smanjeno „kažnjavanje“ tužitelja zbog prekomjerno postavljenog tužbenog zabtjeva, ali i dalje je praksa jako neujednačena. S obzirom na to da je Vrhovnom sudu RH jedan od glavnih zadataka da osigura jedinstvenu primjenu zakona i ravnopravnosti građana, te jednakost svih pred zakonom, u budućnosti de lege ferenda je važno da se Vrhovni sud RH aktivnije uključi i odlučno i jasno razjasni kroz pravna sbvaćanja kako oko obračuna troškova postupka, tako i oko primjene Tarife i primjene vrijednosti boda u sudskim odlukama, a ne da svaki sud o istom pitanju sudi bitno drugačije.

Ključne riječi: spor, parnični postupak, stranke, troškovi postupka, punomoćnici, odvjetnici, uspjeh u postupku.

1. Uvodna razmatranja

Jedno od osnovnih zajamčenih temeljnih prava i sloboda je i pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o pravima ili sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela¹. Zbog angažiranja sudbene vlasti u zaštiti svojih prava stranke tih postupaka (odnosno tužitelj) osim glavne stvari imaju i sporedne zahtjeve kako prema državi (u pravilu pristojbe), tako i prema sudionicima postupka, odnosno prema trećim osobama² (npr. troškovi vještačenja, troškovi svjedoka i sl.), te

¹ Čl. 29. st.1. Ustava RH NN, br. 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14

² Čizmić, J., Novo uređenje zapisnika u parničnom postupku, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 44, br. 1, 2023. str. 7.

troškove angažiranja odvjetnika, koji se u ukupnosti nazivaju i potpadaju pod troškove postupka.³

Iako često troškove postupka neki pojednostavljuju, i iako se radi o sporednim (akcesornim) materijalnopравnim tužbenim zahtjevima, troškovi postupka su najčešće vrlo kompleksno pitanje i vrlo važni za funkcioniranje pravosudnog sustava, posebice jer se angažiraju kako materijalni tako i ljudski resursi prilikom rješavanja zahtjeva parničnih stranka.

Pitanje troškova parničnog postupka u globalu je kao osnovnim propisom uređeno odredbama Zakona o parničnom postupku⁴ (dalje u tekstu: ZPP), ali se parničnim troškovima bavi i Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći,⁵ te na deseterke podzakonskih propisa između kojih možemo izdvojiti i Tarifu o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika⁶ (dalje u tekstu: Tarifa), Pravilnik o stalnim sudskim vještacima⁷ te niz drugih propisa kojima se uređuju pitanja oko naknade tumačima, pitanja oko sudskih procjenitelja, naknade za skrbnike, pitanje naknada oko sudskog očevida i niz drugih. Vrijednost predmeta spora je temeljni kriterij za određivanje visine troškova parničnog postupka, stoga je dakle visina tužbenog zahtjeva direktno povezana s vrijednošću predmeta spora i visini troškova postupka.⁸

Troškovi postupka često su nepredvidivi, a posebice kada su u pitanju odvjetnički troškovi, jer u samom otpočinjanju parničnog postupka tužitelj koji pokreće parnični postupak ne može sa sigurnošću znati koje će sve prigovore tuženik istaknuti, koje dokaze predložiti, što će učiniti spornim, a što nespornim itd., a što sve u konačnici ovisi o dužini trajanja parničnog postupka i opsežnosti provedenih dokaza.

Dvojbeni dio kod troškova postupka predstavlja tužbeni zahtjevi (*petit*) za isplatu, odnosno naknadu štete i to u situaciji kada tužitelj uspije samo djelomično s tužbenim zahtjevom. Iako je zakonodavac zadnjim izmjenama ZPP-a imao namjeru stvoriti bolji pravni okvir oko troškova postupka u cijelosti, i dalje je taj problem u praksi prisutan kod sudionika parničnog postupka.

Također, velike dvojbe oko troškova parničnog postupka predstavlja i izmjena i povećanje vrijednosti boda Odvjetničke tarife⁹, te uvođenje EUR-a kao valute plaćanja u RH.

Međutim, najveću dvojbu predstavljaju odredbe Tarife koje propisuju da se primjenjuje Tarifa i vrijednost boda koja je na snazi u trenutku donošenja sudske odluke o troškovima postupka, odnosno dvojbeni je pravna situacija retroaktivne primjene nove Tarife.

³ Više o tome: Triva S., Dika M., Građansko parnično procesno pravo, 7. izmijenjeno i dopunjeno izd., Narodne novine, Zagreb, 2004., 463-464

⁴ Zakon o parničnom postupku, NN, br. 53/91., 91/92., 112/99., 129/00., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 84/08., 96/08. - Odluka Ustavnog suda RH, 123/08., 57/11., 148/11. - pročišćeni tekst, 25/13., 89/14. - Odluka Ustavnog suda RH 70/19, [80/22](#), [114/22](#), [155/23](#)

⁵ NN [143/13](#), [98/19](#)

⁶ Tarifa o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika NN 138/2023

⁷ NN [38/14](#), [123/15](#), [29/16](#), [61/19](#)

⁸ Vučković, V., „Promjena visine tužbenog zahtjeva i naknada troškova parničnog postupka: kritika novog zakonodavnog rješenja“, Informativnik 67, br. 6588 (2019): 1-4

⁹

2. Troškovi parničnog postupka prema izmjenama i dopunama ZPP-a, s posebnim osvrtom na Odvjetničku tarifu iz studenog 2023. godine - u sudskoj praksi Republike Hrvatske – dvojbe

Troškovi postupka u prvom redu uključuju plaćanje sudskih pristojbi na tužbu, odgovor na tužbu, presudu, žalbu na presudu itd., i koji troškovi se u pravilu predujmaju od strane podnositelja pravne radnje. Nadalje, strana koja predlaže provođenje određenih radnji ili provođenje određenih dokaza (npr. vještačenje, očevidi, troškovi svjedoka itd.) predujmljuje sredstva za provođenje te radnje ili dokaza, a u konačnosti svi ti troškovi padaju na teret one strane koja je „izgubila“ parnicu.

U našem pravnom sustavu svaka osoba koja ima poslovnu sposobnost je i parnično sposobna (postulacijska sposobnost-*postulatio*) tako da može sama poduzimati parnične radnje, osim djelomično propisanih ograničenja i to da podnosi Prijedlog za dopuštenje revizije ili Reviziju Vrhovnom sudu, za što je nužno da poduzimatelj radnje ima položen pravosudni ispit, te potvrdu o istom mora priložiti uz poduzetu radnju.

Dakle, iako je svakoj stranci dopušteno da poduzima sama parnične radnje, u praksi je to vrlo diskutabilno, i stranke to osobno vrlo rijetko čine, jer za vođenje parničnog postupka same stranke nemaju dovoljno znanja i iskustva, pa u pravilu gotovo uvijek angažiraju profesionalca ili odvjetnika da ih zastupa u postupku.

Ujedno, nedvojbeno da odvjetnik nema uvijek pravo na naknadu svojih troškova sukladno Tarifi. Uvjet za to je da odvjetnik u postupku sudjeluje isključivo kao punomoćnik neke stranke, što znači da ako je neka stranka po profesiji odvjetnik, a u postupku sudjeluje odvjetnik sam kao stranka, dakle kada nikoga ne zastupa, tada nema pravo na naknadu takvih troškova.¹⁰

U svezi s gornjim, i u situacijama kada bi stranke bile oslobođene u cijelosti od plaćanja troškova postupka zbog lošijeg imovinskog stanja (u posebnom postupku pred Uredom državne uprave), tada stranka nema pravo tražiti naknadu troškova parničnog postupka na ime zastupanja svojeg odvjetnika.¹¹

Nadalje, odvjetnici obračunavaju poduzetu radnju u parničnom postupku prema Odvjetničkoj tarifi, a iako se radi o podzakonskom aktu, ona ima vrlo veliki utjecaj na cjelokupni parnični postupak. Takvi troškovi zastupanja odvjetnika koji se obračunavaju prema Odvjetničkoj tarifi su najveća i najspornija stavka parničnih troškova.

Iako na prvi pogled troškovi parničnog postupka izgledaju jednostavno, to nije tako, jer troškovi postupka zadaju glavobolje kako zakonodavcu, tako i sucima prilikom donošenja odluka o troškovima, a ništa manje i strankama u postupku.

Poseban izazov oko odmjeravanja troškova postupka predstavlja najčešće kod tužbi za naknadu šteta, kada tužitelj treba dokazati prava kako u osnovu, tako i u visini, pa kada tužitelj potražuje cijelu pravnu osnovu, a u postupku se utvrdi podijeljena odgovornost (npr. 30 % doprinosa tužitelja nastanku štetnog događaja), a zatim potražuje određeni novčani iznos, pa uspije s puno manjim iznosom od zatraženog (traži 100, a uspije sa 60).

U gornjim i sličnim pravnim situacijama, izračun i odmjeravanje troškova postupka pod pretpostavkom da stranke pred sudom zastupaju odvjetnici, predstavlja sudu puno veći i kompleksniji zadatak od donošenja odluke povodom glavnog zahtjeva, odnosno potraživanja (*tzv. merituma spora*).

U pravilu, pozitivnim propisima, poglavito odredbama ZPP-a, kao i u sudskoj praksi, u konačnici se troškovi postupka dosuđuju prema dva osnovna načela;

¹⁰ Grbin, I., Troškovi parničnog postupka, Organizator 2008., str. 82.

¹¹ Ibid.

- po načelu odgovornosti za uspjeh u parnici ili *causae* „uređenim čl. 154. ZPP-a, obveza snošenja parničnih troškova temelji se na uspjehu stranaka u parnici;“¹² Radi se o kriteriju koji se temelji na pretpostavci da je povod za parnicu dala stranka koja je izgubila parnicu, a ako su u njoj stranke uspjele samo djelomično, da su povod dale razmjerno svome uspjehu;¹³

- po načelu krivnje ili *culpa* „stranka je dužna, neovisno o ishodu parnice, dakle i kad uspije u parnici, pa i prije nego što bude donesena odluka o glavnoj stvari, naknaditi protivniku troškove koje mu je tijekom i u povodu parnice prouzročila svojom krivnjom ili slučajem koji joj se dogodio, a tada će snositi i svoje troškove koji su nastali zbog toga;“¹⁴

2.1. Odredbe ZPP-a o troškovima postupka prije izmjena iz 2019. godine

Odredbom čl. 151. ZPP-a, propisano je da su parnični troškovi, troškovi učinjeni u parnici ili povodom parničnog postupka. Iako to na prvi pogled izgleda jednostavna definicija to je u praksi vrlo komplicirano i široko, a što je i rezultat raznolika sudska praksa oko izračuna i dosude troškova postupka.

Za razliku od troškova koji se pojavljuju u povodu postupka, parnični troškovi nastali tijekom postupka odnose se na one troškove koji su potrebni radi dokazivanja određenih činjenica (troškovi izvođenja dokaza, troškovi dolaska svjedoka) i troškovi zastupanja.¹⁵

Troškovi učinjeni povodom parničnog postupka u praksi se odnose na troškove postupka koji su nastali kao uvjet za vođenje i pokretanje parničnog postupka, a koji bi se trebali također uračunavati u ukupne troškove parničnog postupka.

Tu valja napomenuti, između ostalih, primjerice kada stranka želi pokrenuti parnični postupak protiv RH¹⁶ ili RH ima namjeru tužiti neku osobu, prije tužbe se moraju protivnoj strani obratiti sa zahtjevom za mirno rješenje spora. Dakle, to je uvjet za pokretanje parničnog postupka i primjer gdje nastaju određeni troškovi prije pokretanja samog parničnog postupka.

Uz gornji primjer koji je propisan odredbama ZPP-a, također troškovi učinjeni povodom parničnog postupka javljaju se i u postupcima osiguranja dokaza, koji prethode parničnom postupku, a uređeni su odredbama ZPP-a.

Slična odredba postoji i u Zakonu o medijima,¹⁷ kao i u Zakonu o obveznom osiguranju u prometu,¹⁸ koji uređuju da je oštećeni dužan prije pokretanja parničnog postupka obratiti se nakladniku odnosno osiguratelju.

Prije svega, treba imati na umu da će sud priznati stranci samo one troškove koji su bili potrebni za vođenje parnice (ne sve), vodeći računa o pravovremenom predlaganju dokaza, ročištima i nužnosti sastava i dostave podnesaka u spis (u pravilu do 4 podneska).

¹² Šago, D., Troškovi parničnog postupka u slučaju djelomičnog uspjeha u sporu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2021, str. 435

¹³ Tako i Dika, M., Konačno snošenje troškova parničnog postupka, Pokušaj sustavne prezentacije i redefiniranje instituta, Pravo u gospodarstvu, Aktualnosti hrvatskog gospodarstva i pravne prakse, Zagreb, srpanj 2005., str. 55

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Triva S., Dika M., Građansko parnično procesno pravo, 7. izmijenjeno i dopunjeno izdanje., Narodne novine, Zagreb, 2004., 463-464.

¹⁶ Čl. 186 a, ZPP-a.

¹⁷ NN 59/04, 84/11, 81/13, 114/22

¹⁸ NN 151/05, 36/09, 75/09, 76/13, 152/14, 155/23

Osnovno načelo sadržano i u odredbama ZPP-a je načelo odgovornosti za uspjeh u postupku (*causae*), odnosno tko izgubi parnicu dužan je nadoknaditi troškove postupka drugoj strani izazvane vođenjem parničnog postupka. Ovo načelo bilo je i ostalo temelj za plaćanje troškova postupka, prema uspjehu u postupku, i oko toga u pravilu nema puno dvojbi ili velikih prijevora.

Najveće dvojbe i prijevori oko troškova postupka se događaju kada stranka djelomično uspije u parnici ili svom zahtjevu. To se u pravilu ne događa kada se parnica vodi oko vlasništva, pobijanja odluka, smetanja posjeda i sl., već ti prijevori se u pravilu javljaju kod isplata ili točnije kod naknada šteta, gdje stranka postavlja tužbeni zahtjev, a uspije s manjim iznosom od zatraženog.

U praksi nisu velike dvojbe i kada stranka ne uspije samo s neznatnim dijelom zahtjeva.

Također, nikakve velike dvojbe nisu se događale oko troškova postupka kada je jedna strana odgovorna za pojedinu procesnu radnju (zbog nje se odgodi ročište itd.) takve troškove je bez obzira na konačni uspjeh u postupku stranka dužna nadoknaditi protivnoj strani jer ih je uzrokovala svojom krivnjom ili slučajem koji se njoj dogodio.

Odredbom članka 154. st. 2. bivšeg ZPP-a, bilo je propisano da ako stranka djelomično uspije u parnici da sud može s obzirom na postignuti uspjeh odrediti da svaka stranka snosi troškove postupka ili da jedna stranka nadoknadi drugoj ili umješaču razmjerni dio troška.

U pravilu, sud će dosuditi da svaka stranka snosi svoj parnični trošak u situacijama podjednakog uspjeha svake parnične stranke.¹⁹

Takvih postupaka gdje je stranka uspjela djelomično sa zahtjevom je bilo, a i dalje ima u prevladavajućem broju, posebno u potraživanjima po osnovi naknade štete.

Sudska praksa²⁰ posebice Vrhovnog suda RH pokušala je nadomjestiti dvojbe, međutim bez obzira na sve pokušaje, u praksi je vladalo, odnosno vlada i dalje, neujednačeno pitanje dosude troškova parničnog postupka.

U većini slučajeva prema stavu Vrhovnog suda RH, kada se vrijednost predmeta spora mijenjala tijekom postupka, visina troška utvrđuje se za svaku pojedinu parničnu radnju prema vrijednosti predmeta spora u trenutku njenog poduzimanja razmjerno ostvarenom uspjehu stranaka.²¹

Pritom treba razlikovati naknadu troškova u slučaju u kojemu su stranke djelomično, ali nejednako uspjele u parnici, od onoga u kojemu su stranke uspjele u parnici u približno jednakim dijelovima.²²

Također u pravilu sudovi su odmjeravali troškove postupka razmjerno uspjehu prilikom poduzimanja svake parnične radnje, te su ovisno o uspjehu u postupku još dodatno vršili prijeboj troškova tužitelja i tuženika. Na takav način su dvostruko kažnjavali tužitelja,²³ ponajprije su utvrdili postotak s kojim je tužitelj uspio sa zahtjevom, a zatim taj postotak su još prebili s troškom suprotne strane.

¹⁹ Pražić, S., Troškovi parničnog postupka nakon novele ZPP/19, Pravosudna akademija, 2021, str. 20.

²⁰ Vrhovni sud RH, Rev-885/2006

²¹ Vrhovni sud RH, Revt-35/04, Rev-402/04, Rev-1083/09

²² Aras Kramar, S., „Troškovi parničnog postupka – osvrt na važna pitanja“, Pravo i porezi br. 10 (2020): 48-56.

²³ Šago, D., Troškovi parničnog postupka u slučaju djelomičnog uspjeha u sporu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2021, str. 442

Primjerice, od zatraženih 100, tužitelj je uspio s 40, a tuženik 60, odnosno tužitelj je uspio s 40 % ili 40 novčanih jedinica. Kada bi sud izvršio prijebog takvog uspjeha tuženika od 60 % s uspjehom tužitelja od 40 %, u konačnosti je tužitelj dužan nakon takvog prijeboga troškova naknaditi tuženiku 20 % troškova, jer iako je tužitelj u glavnoj stvari uspio s 40 % svog zahtjeva, tuženik je uspio 60 %, odnosno 20 % više od tužitelja.

Neki županijski sudovi nisu se držali tog načela da prebijaju u konačnosti troškove tužiteljevog uspjeha s tuženikovim uspjehom u postotku, već su samo sudili razmjerni dio uspjeha u postotku, bez prijeboga, što bi u gornjem primjeru značilo da su sudili 40 % ili 40 novčanih jedinica tužitelju.

Bez obzira na različite pristupe kod primjene i obračuna troškova od strane županijskih sudova, Vrhovni sud RH nije ispunio u tim okolnostima i različitostima svoju ustavnu zadaću ujednačavanja sudske prakse, što je stvorilo dodatnu pravnu nesigurnost kod sudionika postupka.

Vrhovni sud RH je ipak postavio dobre temelje i nametnuo sankciju tuženiku koji je osporavao ne samo visinu nego i osnovu tužbenog zahtjeva. Pa tako ako su zbog dokazivanja osnove zahtjeva nastali pretežiti troškovi postupka, sud je zauzeo pravni stav²⁴ da tada tužitelju u cijelosti pripadaju troškovi postupka nastali uslijed osporavanja osnove tužbenog zahtjeva.²⁵

To je koliko toliko dobar pristup problemu troškova postupka, jer tuženik vrlo često ističući (što treba i što ne treba) sve moguće prigovore, sam i dovodi tužitelja u dugotrajni i iscrpljujući parnični postupak, što nije samo problem suda i sudaca, kako to javnost negativno percipira, već je tu negativni doprinos tuženika koji odugovlači postupak i odugovlači rješenje spora.

2.2. Troškovi parničnog postupka po novim odredbama ZPP-a iz 2019.

Izmjenama i dopunama ZPP-a, objavljenim u NN 70/2019, zakonodavac između ostalog pokušava napraviti bolji pravni okvir za odmjeravanje troškova postupka parničnih stranaka, a koliko je u tome uspio pokazat će vrijeme i buduća sudska praksa.

Naime, zakonodavac je u potpunosti izmijenio i doradio čl. 154 ZPP-a kojeg je podijelio u 6 stavaka.

U prvom stavku navodi da je stranka koja je izgubila parnicu dužna protivnoj stranici i njenom umješaču naknaditi troškove izazvane vođenjem postupka.

Najveći prijedpor kod izračuna troškova postupka kako smo više puta i naveli je kod djelomičnog uspjeha u sporu, i tu je zakonodavac u stavku 2. čl. 154. ZPP-a, na jasniji način propisao kako obračunavati troškove postupka u takvim pravnim situacijama.

U čl. 154. st. 2. ZPP-a propisano je da će sud prvo utvrditi postotak u kojem je svaka od stranaka uspjela, zatim će od postotka one stranke koja je u većoj mjeri uspjela oduzeti postotak one stranke koja je u manjoj mjeri uspjela, nakon toga će utvrditi iznos pojedinih i iznos ukupnih troškova koji su bili potrebni za svrhovito vođenje postupka stranke koja je u većoj mjeri uspjela u parnici, te će na kraju toj stranici odmjeriti naknadu dijela takvih ukupnih troškova koji odgovaraju postotku koji je preostao nakon navedenog obračuna postotka u kojoj su stranke uspjele u parnici. Omjer uspjeha u parnici ocjenjuje se prema novim izmjenama ZPP-a iz 2019. godine prema konačno postavljenom tužbenom zahtjevu, vodeći računa i o uspjehu dokazivanja u pogledu osnove zahtjeva.

²⁴ Vrhovni sud RH, Rev-1140/2006

²⁵ Vrhovni sud RH, Rev-1083/09, Rev-1181/2009

Dakle, sada čl. 154. st. 2. ZPP-a, upućuje sudove da pri izračunu troška vode računa i o dokazivanju osnove zahtjeva (osnovanost tužbenog zahtjeva), odnosno da uvažavaju i kvantitativni i kvalitativni uspjeh svake stranke, što je i značajna novina u odnosu na odredbe bivšeg čl. 154. st. 2. ZPP-a.

Sukladno gornjom zakonskom rješenju, to bi sada u praksi izgledalo ovako:

- sud će prvo utvrditi koliko je tužitelj uspio s osnovom svog zahtjeva (primjerice s osnovom je uspio 100 %);
- zatim će utvrditi koliko je tužitelj uspio s postavljenom visinom prema konačno postavljenom tužbenom zahtjevu (npr. potraživao 100, uspio s 80 %):
- znači u osnovu je tužitelj uspio sa 100 %, a u visini 80 %:
- ukupno je uspio $100 \% : 2 = 90 \%$ tužiteljev sveukupni uspjeh u postupku.

S obzirom na to da u konkretnom gornjem slučaju tužiteljska strana nije uspjela samo u neznatnom dijelu (10 %) sud može odlučiti da sukladno st. 5. čl. 154. ZPP-a, tuženik nadoknadi cjelokupni trošak tužitelju, ako zbog toga nisu nastali posebni troškovi.

Dakle, po novim odredbama ZPP-a prilikom odmjeravanja troškova postupka nužno je kako je već rečeno ocjenjivati uspjeh stranka u parničnom postupku kvantitativno i kvalitativno i to kako tužitelja tako i tuženika.

Prije donošenja izmjena i dopuna ZPP-a iz 2019. godine, u sudskoj praksi u pravilu se primjenjivao matematički obračun troškova postupka u kojem se nije gledao uspjeh u vidu utvrđivanja i dokazivanja osnove ili utemeljenosti zahtjeva (kvalitativno) već je odlučujuću ulogu imao uspjeh u pogledu visine zahtjeva (kvantitativno).

Novelom iz 2019. godine, uvedeno je također da se uspjeh u visini tužbenog zahtjeva ocjenjuje prema konačno postavljenom tužbenom zahtjevu, dok se prije izmjena iz 2019. godine vrijednost predmeta spora računala prema vrijednosti predmeta spora tijekom poduzimanja svake pojedine parnične radnje.

Kako tužitelj u trenutku podnošenja tužbe nema dovoljno znanja, pogotovo da točno postavi tužbeni zahtjev posebice u visinama moguće odštete, u nemalom broju slučajeva tužitelji otpočinu parnicu u pravilu s povećanim zahtjevom, da bi nakon provedenog (medicinskog i dr.) vještačenja smanjili ili uskladili zahtjev s visinama ocijenjenim po vještaku.

U takvim situacijama ili se tuženici protive smanjenju tužbenog zahtjeva ili potražuju trošak za smanjeni, odnosno povučeni dio tužbenog zahtjeva²⁶ (i u tom dijelu se javlja veliki problem troškova postupka s obzirom na to da se visina odvjetničke radnje određuje prema vrijednosti predmeta spora²⁷, pa nije isto ako je tužitelj u tužbi tražio iznos od 500.000,01 kn i više, gdje je odvjetnička radnja 1.000,00 eura, a kasnije je taj iznos uskladio s nalazom vještaka i traži do 100.000,00 kn gdje je odvjetnička radnja 200,00 eura).²⁸

Obzirom da zakonodavac priječi tužitelju da bez otegotnih okolnosti (naknade troškova za smanjeni dio ili nemogućnost povećanja tužbenog zahtjeva) poveća ili smanji tužbeni zahtjev nakon zaključenja prethodnog postupka, Ustavni sud RH je intervenirao i u odluci zauzeo stajalište da tužitelj nije vještak da bi točno postavio tužbeni zahtjev, stoga se u sudu i koriste vještaci kao stručne osobe iz pojedinog relevantnog područja, pa ako bi tužitelju bilo uskraćeno pravo da nakon provedenog vještačenja

²⁶ Dika, M., Naknada troškova u slučaju povlačenja tužbe i odricanja od tužbenog zahtjeva, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, (2020.), str.1.-40.

²⁷ Više o tome: Barać Ručević, G., Ledić, S., Troškovi parničnog postupka, Priručnik za polaznike/ice, Zagreb: Pravosudna akademija, 2018., str. 25-30.

²⁸ Vrhovni sud RH, Rev-2603/11

ne može povisiti svoj tužbeni zahtjev, da bi mu time bilo povrijeđeno pravo na pristup sudu.²⁹

Naime, kako stranke u parničnom postupku tijekom glavne rasprave mogu iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako ih bez svoje krivnje nisu mogle iznijeti, odnosno predložiti do zaključenja prethodnog postupka, s tim u vezi bi tužitelju trebalo dopustiti da tužbu preinači i nakon zaključenja prethodnog postupka jer se vještačenja provode tek tijekom glavne rasprave, te tužitelj nije mogao znati ili iznijeti rezultate vještačenja do zaključenja prethodnog postupka.³⁰

Pojedini autori³¹ zauzeli su stav da su se u izmjenama iz 2019. morala umetnuti još neka rješenja, poput pravila o obračunu i naknadi parničnih troškova u situaciji u kojoj tužitelj jednom ili više puta smanji glavni tužbeni zahtjev, zbog plaćanja nespornih iznosa od strane tuženika ili nakon provedenih vještačenja.

Oko gornjeg pitanja će još biti zasigurno rasprava, a bilo bi poželjno da Vrhovni sud RH, *de lege ferenda* zauzme jasna pravna shvaćanja u vezi istog, jer u pitanjima naknada šteta tužitelj nije profesionalac i ne može unaprijed znati koliki iznos odštete bi mu pripadao, a isto ne zna niti sud sve dok se u postupku ne provede vještačenje na okolnosti visine.

Smanjenje tužbenog zahtjeva, odnosno preinaka tužbe povećanjem tužbenog zahtjeva nakon provođenja vještačenja tijekom glavne rasprave u postupcima naknade štete pokazuje se nužnom.³² Zato prema mišljenju autora provedeno vještačenje je nova činjenica i tužitelju i tuženiku i sudu, te nakon provođenja vještačenja na okolnosti visine, tužitelju bi trebalo biti omogućeno da bez posljedica uredi ili uskladi tužbeni zahtjev prema provedenom vještačenju.

Naime, iako ZPP u suštini omogućava različite procesne dispozicije stranka, pa tako i povećanje ili smanjenje tužbenog zahtjeva tužitelja nakon zaključenja prethodnog postupka, isto je vrlo diskutabilno, obzirom da sudska praksa u svezi s time oko troškova postupka zauzima potpuno oprečna stajališta, pa se tako u praksi javljaju slučajevi da u vezi iste činjenične i pravne situacije imamo dvije potpuno različite odluke suda, što stvara veliku pravnu nesigurnost.

2.3. Stavovi Europskog suda za ljudska prava glede troškova postupka

Europski sud za ljudska prava (dalje u tekstu: ESLJP) u predmetu Stankov protiv Bugarske od 12. srpnja 2007. godine u svojoj odluci br. 68490/01, smatra da bi namećanje financijskih opterećenja kroz troškove postupka stranci moglo predstavljati ograničenje prava na pristup sudu. Iako se u predmetu Stankov prvenstveno odnosilo na sudske pristojbe države isti teret predstavlja ograničenja i suprotno je članku 6. stavku 1. Konvencije³³ (dalje u tekstu: Konvencija) kojim se jamči pravo na pošteno suđenje.

²⁹ Ustavni sud RH, U-III-4474/19

³⁰ Aras Kramar, S., Maganić, A., Preinaka tužbe u sporovima radi naknade štete - neki problemi // Zbornik radova s Međunarodne znanstveno-stručne konferencije Hrvatski dani osiguranja 2017 / Ćurković, Marijan; Krišto, Jakša; Zorić, Damir (ur.). Zagreb: Hrvatski ured za osiguranje, 2017. str. 141

³¹ Šago, D., Troškovi parničnog postupka u slučaju djelomičnog uspjeha u sporu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2021, str. 443.

³² Aras Kramar, S., Maganić, A., Preinaka tužbe u sporovima radi naknade štete - neki problemi // Zbornik radova s Međunarodne znanstveno-stručne konferencije Hrvatski dani osiguranja 2017 / Ćurković, Marijan; Krišto, Jakša; Zorić, Damir (ur.). Zagreb: Hrvatski ured za osiguranje, 2017. str. 141

³³ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, MU, NN broj 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17

Poseban i razrađen stav ESLJP iznesen je u odluci br. 28963/10 od 18. srpnja 2013. godine u predmetu Klauz³⁴ protiv RH.

Naime, podnositelj je 1998. godine, podnio tužbu pred Općinskim sudom u Zagrebu, protiv RH. Tužbom je tražio naknadu štete u iznosu od 295.000,00 kuna, a nakon provedenog medicinskog vještačenja povisio je tužbeni zahtjev na 335.000,00 kuna. Tuženu RH je po zakonu zastupalo državno odvjetništvo koje ima pravo u ime RH na troškove parničnog postupka, kao i „privatni“ odvjetnici. Prvostupanjski sud je usvojio zahtjev tužitelja u iznosu od 14.500,00 kuna za naknadu nematerijalne štete, dok je tužitelja odbio s tužbenim zahtjevom u iznosu od 320.500,00 kuna. Obzirom na takav omjer uspjeha stranaka u postupku, sud tužitelju sudi pravo na trošak u iznosu od 3.553,31 kn (pošto je uspio sa zahtjevom samo 4,3 %), te nalaže tužitelju (Klauzu) da tuženoj RH plati trošak od 26.197,87 kuna (obzirom da je uspjeh tužene u razmjeru od 95,7 %). Povodom žalbe županijski sud je takvu presudu potvrdio i odbio žalbu tužitelja.

Vrhovni sud RH povodom izjavljene revizije preinačuje nižestupanjske presude i presuđuje tako da tužitelju dosuđuje na iznos nematerijalne štete 24.000,00 kuna, te mu dosuđuje parnični trošak od 8.300,00 kuna, s ostalim dijelom zahtjeva tužitelja odbija, dok nalaže tužitelju platiti tuženoj RH 19.000,00 kuna troškova parničnog postupka.

Kad se takva presuda preračunala, odnosno kada su se od novčanih prava tužitelja po presudi oduzeli presuđeni troškovi koji su naloženi tužitelju da plati tuženoj RH u iznosu od 19.000,00 kuna i dodatno kamate, tužitelju je po osnovi naknade nematerijalne štete na kraju isplaćen neznatni iznos.

Povodom zahtjeva podnositelja Klauza, nakon što je iscrpio pravni put RH u gornjem parničnom predmetu, ESLJP zauzeo je jasna pravna stajališta koja su rezultirali drugačiji i pravičniji pristup u odmjerenju troškova parničnog postupka.

Naime, ESLJP uočava da domaći sudovi i po starim odredbama čl. 154. ZPP-a (a osobito danas) imaju znatnu mogućnost odmjerenja troškova postupka, posebice ako je tuženik osporavao svoju obvezu zbog čega se parnica u znatnom dijelu i vodila.

Rukovodeći se stavovima izraženim u presudi ESLJP u predmetu Klauz, može se zaključiti da su se tim stavovima glede troškova priklonili Ustavni sud RH³⁵ zatim Vrhovni sud RH,³⁶ a sukladno tome i županijski sudovi.

Sud u presudi ističe da se radi o državi kao stranci u postupku i to u dvostrukoj ulozi, stranci čiji je službenik počinio povredu na štetu tužitelja (temeljnog prava) kao i stranci koja naplaćuje usluge tijela koje ju zastupaju i koje se financira iz proračuna, te da je sporan matematički pristup obračuna troškova, odnosno da joj se dosuđuje prekomjerni trošak na štetu žrtve.

Obzirom da preinaka tužbe povećanjem tužbenog zahtjeva ima određene posljedice i u pogledu troškova postupka³⁷ sud polazi s aspekta da se eventualno previsoko postavljenim tužbenim zahtjevom prestrogo i nepravično kažnjava podnositelja, te da mu se od odštete oduzimanjem presuđenih troškova postupka od strane tužene države,

³⁴ Klauz protiv RH, broj 28963/10, od 18. srpnja 2013. godine

³⁵ Ustavni sud RH, U-III-124/17 od 6. veljače 2019. godine

³⁶ Vrhovni sud RH, Revr -725/14

³⁷ Aras Kramar, S., Maganić, A., Preinaka tužbe u sporovima radi naknade štete - neki problemi // Zbornik radova s Međunarodne znanstveno-stručne konferencije Hrvatski dani osiguranja 2017 / Čurković, Marijan; Krišto, Jakša; Zorić, Damir (ur.). Zagreb: Hrvatski ured za osiguranje, 2017. str. 142

značajno umanjuje presuđena naknada neimovinske štete, koja mu je dosuđena zbog nezakonitog kaznenog djela počinjenog od strane službenika tužene države i da mu se značajno ograničava i umanjuje pravo na pristup sudu.

S tako dosuđenim troškovima i stavom sudova u RH, potencijalne parnične stranke se odvrća od zahtjeva pred sudom, što može imati nesagledive posljedice.

ESLJP također smatra da s takvom odlukom o dosuđenim troškovima postupka nije postignuta poštena ravnoteža između stranaka i općeg interesa, a također podnositelju je dosuđeni iznos naknade neimovinske štete prekomjerno umanjen, čime mu je i povrijeđeno i njegovo pravo mirnog uživanja vlasništva zajamčeno u čl. 1. Protokola br. 1. Konvencije.

Stavovi izraženi u predmetnoj presudi ESLJP zasigurno su prodrмали sudsku praksu, u kojoj su sudovi vrlo često pristupali, a pristupaju i danas, obračunu troškova na matematički i formalistički način.

Pritom sudovi ne uzimaju u pravilu u obzir da je tuženik odbio mimo suda platiti odštetu (prije postupka), da se u pravilu većina parničnog spisa odvijala zbog osporavanja zahtjeva (osnove) i da se uz sve to na kraju još tuženika nagrađuje s troškovima postupka, ako tužitelj nažalost prekomjerno postavi tužbeni zahtjev, što je vrlo često zbog informacija kojima ne raspolaže u trenutku podnošenja tužbe (poglavito po tužbama za naknadu šteta gdje tužitelj u otpočinjanju parnice ne zna visinu prava, prije nego se provede vještačenje u spisu).

Također, ESLJP u predmetu Čolić³⁸ protiv RH, u odluci br. 49083/18, od 18. studenoga 2021. godine, isto utvrđuje da je sud povrijedio pravo na pošteno suđenje u čl. 6. st. 1 Konvencije,³⁹ kao i čl. 1. Protokola br. 1. za mirno uživanje vlasništva, zbog nerazmjerno visokih troškova postupka dosuđenih tuženiku u privatnom parničnom postupku i to čak u dvostruko većem iznosu od naknade koja je dosuđena tužitelju.

Predmet spora se odnosi na parnični postupak u kojem je podnositelju zahtjeva, unatoč uspjehu naknade štete u parničnom postupku protiv fizičke osobe koja ga je napala i ozlijedila, naloženo presudom da plati tuženiku troškove postupka u dvostruko većem iznosu od naknade štete koja mu je dosuđena.

Tužitelj, odnosno podnositelj zahtjeva podnio je tužbu Općinskom građanskom sudu u Zagrebu radi naknade štete navodeći da ga je tuženik dana 27. 12. 2001. godine, fizički napao i ozlijedio u restoranu u Zagrebu. Tužitelj je potraživao tužbom naknadu štete u iznosu od 32.200,00 kuna, a tuženik je osporavao osnovu navodeći da ga nije napao i ozlijedio. Nakon provedenog vještačenja tužitelj je smanjio zahtjev potraživanja na 12.860,00 kuna, te mu prvostupanjski sud usvaja djelomično zahtjev od 8.360,00 kuna dok je s preostalim dijelom zahtjeva odbijen. Ujedno, prvostupanjski sud je dosudio (obzirom na djelomični uspjeh tužitelja u postupku) da je tužitelj dužan tuženiku platiti troškove postupka u iznosu od 14.886,00 kuna. Županijski sud djelomično je preinačio prvostupanjsku presudu u pogledu troškova te je podnositelju dosudio na ime troškova postupka dodatni iznos od 6.906,97 kuna. Povodom izvanredne revizije Vrhovni sud RH preinačio je drugostupanjsku odluku i potvrdio je odluku prvostupanjskog suda o troškovima. Također je naložio podnositelju da tuženiku plati dodatni iznos od 1.875,00 kuna (približno 250,00 eura) na ime troškova revizijskog postupka.

³⁸ Čolić protiv RH, br. 49083/18, od 18. studenoga 2021. godine

³⁹ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, MU, NN 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17

Treba napomenuti da se ovaj postupak djelomično razlikuje od postupka Klauz jer se odnosi na spor privatnih osoba (ne država). Bez obzira radi li se o privatnim osobama ili o državi kao stranci, sud zaključuje da pristup sudu mora biti praktičan i učinkovit, te da nametanje takvog financijskog opterećenja tužitelju nakon završetka postupka ograničava pravo na sud, čime je na kraju ESLJP presudio da tužena država RH treba podnositelju isplatiti 1.740,00 eura ime materijalne štete te 2.550,00 eura na ime troškova i izdataka.

Na sličan način je ESLJP u presudi od 26. rujna 2023. godine, u predmetu Mafalani⁴⁰ protiv RH, utvrdio povrede podnositelja na pošteno suđenje i mirno uživanje vlasništva. Sud je ponovio da u situacijama djelomičnog uspjeha tužitelja u sporu, da troškovi postupka koji se nalažu tužitelju mogu oduzeti veliki dio ili čak cijeli dosuđeni tužbeni iznos. Obzirom na povrede čl. 6. st. 1. Konvencije zbog ograničenja prava pristupa sudu i povrede čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju zbog ograničenja mirnog uživanja vlasništva (presuđenog novca), sud je također naložio RH da plati podnositelju materijalnu štetu i nematerijalnu štetu, troškove i izdatke.

3. Dvojbe i prijepori u primjeni Odvjetničke tarife

Sudske pristojbe, troškovi vještaka, tumača ili svjedoka, sveukupno predstavljaju neznatni dio, dok glavni i najveći dio troškova parničnog postupka odnosi se na odvjetničke troškove.

Sukladno čl. 18. Zakona o odvjetništvu⁴¹ Odvjetničku tarifu o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika⁴² donosi Upravni odbor Hrvatske odvjetničke komore uz suglasnost ministra pravosuđa i uprave, što Tarifi daje značaj podzakonskog akta.

U globalu, Tarifom se određuje način na koji se vrednuju, odnosno obračunavaju, i u konačnici plaćaju odvjetničke usluge i drugi izdaci, a koje su stranke postupaka dužne platiti odvjetniku, odnosno odvjetničkom društvu,⁴³ pojednostavljeno Tarifom se određuje što odvjetnik može naplatiti, i u kojem iznosu.

Tarifom je uređeno da se odvjetnička nagrada u pravilu određuje u bodovima. Upravni odbor Hrvatske odvjetničke komore dana 16. prosinca 1995. godine je donio odluku, odnosno izmijenio Tarifu na način da se vrijednost jednog boda s dotadašnjih 8 kuna povećala na 10 kuna. Tako se vrijednost boda (rada) odvjetnika nije mijenjala do 24. listopada 2022. godine, kada je vrijednost boda u Tbr. 50 Tarife⁴⁴ povećana s 10 kuna na 15 kuna, odnosno vrijednost ili cijena odvjetnika se nije povećavala punih 27 godina. Valja napomenuti da se u tih 27 godina cijena rada povećala višestruko prema podacima Državnog zavoda za statistiku, a povećali su se i svi drugi elementi od cijena, a i inflacija je bila značajna, tako da povećavanje cijene boda u takvim okolnostima je vrijedno razumijevanja.

Nadalje, u Tarifi⁴⁵ Tbr. 48. st. 3. jasno je propisano da kada sud ili drugo tijelo odlučuje o nagradi troškova zastupanja na teret protivne strane, primjenjuje Tarifu i vrijednost boda koja je na snazi u vrijeme donošenja odluke o troškovima postupka.

⁴⁰ Mafalani protiv RH, br. 38765/16 od 26. rujna 2013. godine

⁴¹ NN 09/94, 117/08, 50/09, 75/09, 18/11, 126/21

⁴² NN 138/2023

⁴³ Barać Ručević, G., Ledić, S., Troškovi parničnog postupka, Priručnik za polaznike/ice, Zagreb: Pravosudna akademija, 2018.

⁴⁴ Izmjena Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika NN 126/2022

⁴⁵ NN 142/2012, 103/2014, 118/2014, 107/2015, 37/2022

Na identičan način u novoj Tarifi⁴⁶ koja je donesena 24. listopada 2022. godine u Tbr. 52. st. 3. stoji da kada sud ili drugo tijelo odlučuje o nagradi troškova zastupanja na teret protivne strane ili na teret proračunskih sredstava primjenjuje Tarifu i vrijednost boda koja je na snazi u vrijeme donošenja odluke o trošku postupka.

Ništa se značajno ne bi dogodilo da nije u međuvremenu najprije povećan bod s 10 kuna na 15 kuna, odnosno povećanje od 50 %, a zatim dodatno izvršeno povećanje ili usklađenje na 2 eura za vrijednost jednog boda.

Kako Tarifa kao podzakonski akt jasno uređuje da će sud primijeniti Tarifu, odnosno vrijednost boda koja je na snazi kada donosi odluku o troškovima postupka, jasno je da će se primijeniti vrijednost boda od 2 eura, a ne 10 kuna kao prethodnih 27 godina.

Obzirom da se parnični postupci u RH i danas često vode u prosjeku oko 5 godina, a nekada i 10 godina i više i da se tijekom jednog parničenja u pravilu održi na 10-ak ročišta, da je poduzeto i na desetke drugih radnji (podnesci, žalbe, itd.) sud kada donosi odluku o troškovima postupka u takvom predmetu, sud presuđuje sve odvjetničke radnje, od početka parničenja do danas (dakle 5 i više godina) po novoj Tarifi, odnosno po 50 % većoj vrijednosti boda, dakle po 2 eura bod.

Takvom povećanom obračunu troškova postupka za sve odvjetničke radnje (retroaktivno) i za one koje su poduzete prije donošenja nove Tarife i povećane vrijednosti boda, protive se u prvom redu tuženi osiguratelji u predmetima naknade štete.

Primjerice, tužitelj je protiv osiguratelja pokrenuo parnicu 2017. godine, za naknadu štete u kojoj potražuje novčani iznos od 80.000,00 kuna. Do 2022. godine jedna odvjetnička radnja u tom spisu je iznosila 100 bodova (za vrijednost predmeta spora do 100.000,00 kuna, vrijednost boda je bila 10 kuna x 100 bodova = 1.000,00 kuna za jednu radnju + eventualno PDV 25 %). Znači ako je bilo 10 odvjetničkih radnji u spisu svaka radnja iznosi 100 bodova x 10 radnji = 1000 bodova x 10 kuna po bodu = 10.000,00 kuna + PDV 25 % = 12.500,00 kuna za odvjetnički trošak.

Obzirom da je u listopadu 2022. godine povećana vrijednost boda s 10 kuna na 15 kuna, koje povećanje je stupilo na snagu 01. studenoga 2022. godine, ako se primjenjuje vrijednost boda od 15 kuna, pošto sud donosi odluku primjerice u prosincu 2022. godine, tada bi u praksi to izgledalo kako slijedi: odvjetnička radnja na gornji zahtjev iznosi 100 bodova, vrijednost boda je 15 kuna x 100 bodova = 1.500,00 kuna za jednu odvjetničku radnju, ako se uzme da je bilo 10 odvjetničkih radnji, ukupan iznos bodova iznosi 10.000 bodova x 15 kuna po jednom bodu = 150.000,00 kuna + PDV 25% = 187.500,00 kuna odvjetnički trošak.

Ilustrirajući gornji primjer dolazi se do očiglednog zaključka da primjena vrijednosti odvjetničkog boda koji važi u trenutku donošenja odluke značajno povećava troškove parničnog postupka, poglavito kada se isti vodio više godina i većina radnji je poduzeta kada je vrijednost boda bila 10 kuna.

Kritičari primjene Tarife odnosno vrijednosti boda od 15 kuna ili 2 eura, unazad ili retroaktivno za sve radnje u postupku, navode da je to i u suprotnosti s čl. 90. st. 4. Ustava RH,⁴⁷ u kojem je propisano da zakoni i drugi propisi državnih tijela i tijela koja imaju javne ovlasti ne mogu imati povratno (retroaktivno) djelovanje. Iznimno u st. 5. istog članka je propisano da iz posebno opravdanih razloga samo pojedine odredbe zakona mogu imati povratno djelovanje.

Neki kritičari takvog pristupa u prilog neprimjene nove vrijednosti boda unazad smatraju da i u situacijama kada se 1995. godine, počelo primjenjivati vrijednost boda

⁴⁶ NN 138/2023

⁴⁷ NN [56/90](#), [135/97](#), [08/98](#), [113/00](#), [124/00](#), [28/01](#), [41/01](#), [55/01](#), [76/10](#), [85/10](#), [05/14](#)

s dotadašnjih 8 kuna na 10 kuna da se Tarifa i vrijednost boda obračunavala prema vrijednosti boda u trenutku poduzimanja svake odvjetničke radnje.

Ipak treba imati na umu i novi pristup koji je uveden novelom čl. 154. st 2. ZPP-a iz 2019. godine, u kojem je po prvi put uređeno da se omjer uspjeha u parnici ocjenjuje prema zadnje postavljenom tužbenom zahtjevu.

Također značajan broj autora smatraju (kojem mišljenju se priklanja i autor ovog članka), da je opravdana i pravilna primjena nove vrijednosti boda koja je na snazi u trenutku donošenja odluke (presude ili rješenja) na cjelokupan postupak, jer se na taj dan donosi i odluka o provedenom postupku o glavnoj stvari u osnovi i uspjehu tužitelja u parnici (tužitelj uspio u cijelosti ili djelomično ili izgubio parnicu), a obzirom na isto se i odmjeravaju troškovi postupka na teret druge strane.

S tim u vezi, logično je da ako se na dan donošenja odluke o glavnoj stvari, odlučuje i o sporednim (akcesornim) zahtjevima, a što su prvenstveno troškovi postupka, da se i primjenjuje i Tarifa i vrijednost boda koja je na snazi u trenutku donošenja odluke (presude, odnosno rješenja - *indicatum*).

Valja imati na umu da odvjetnici podnose zahtjev za trošak sudu u trenutku zaključenja glavne rasprave, pa se može smatrati da na taj dan i dospijevaju sve poduzete odvjetničke radnje koje se obračunavaju u predmetu na teret protivne strane, pa se logično i s tog aspekta primjenjuje i Tarifa i vrijednost boda koja je na snazi u trenutku donošenja odluke.

Tu je važno napomenuti da sud neće strankama po službenoj dužnosti (*ex officio*) dosuđivati troškove postupka bez njihovog izričitog zahtjeva, budući da sud nema za to procesnih ovlaštenja prema odredbama ZPP-a.⁴⁸

Također, sud koji odlučuje o zahtjevu (*petitu*) za naknadu troškova postupka vezan je tim zahtjevom u smislu da ne smije suditi preko i mimo njega, da ga ne smije prekoračiti. Iz toga razloga sud ne bi smio stranci koja je zatražila primjerice naknadu troškova za zastupanje bez poreza na dodatnu vrijednost priznati te troškove uvećane za iznos toga poreza.⁴⁹

Ne treba zanemariti ni činjenicu da su glavni razlozi da se parnični spisi vode nekada na desetke godina, vrlo često zbog odugovlačenja od stane tuženika (primjerice moćnog osiguratelja), pa je i opravdano i oportuno da isti plati uz povećane kamate i povećane troškove zbog odugovlačenja postupka, ali naravno negativna posljedica je ako tužitelj izgubi, platit će trošak tuženiku po povećanoj vrijednosti boda koja je na snazi u trenutku donošenja sudske odluke.

Kako je Odvjetnička tarifa donijeta uz suglasnost ministra pravosuđa i uprave i kako se radi o podzakonskom aktu bitnom za sve sudionike, posebno za građane, sve dok je na snazi treba se primjenjivati onako kako ona propisuje. Svatko tko smatra da je njezina primjena u suprotnosti sa zakonima i Ustavom, mogu pokrenuti kod nadležnog suda ocjenu ustavnosti ili zakonitosti iste, ali sve dok sud u cijelosti ili pojedinu spornu odredbu ne stavi izvan snage, ista se treba primjenjivati kako je propisano.

Na takav način i tužitelj i tuženik su u istoj pravnoj situaciji, primjenjuje se jednaka formula za obje strane, tako da može se reći da nema razloga za toliku „galamu,“ jer se ista formula vrijednosti boda primjenjuje u trenutku donošenja odluke o trošku kako za tužitelja tako i za tuženika.

⁴⁸ Pražić, S., Troškovi parničnog postupka nakon novele ZPP/19, Pravosudna akademija, 2021, str. 47.

⁴⁹ Dika, M., Opće uređenje odlučivanja o naknadi troškova parničnog postupka, Zbornik Pravnog fakulteta Zagreb, 72, (1-2), str. 87.

U svezi s time, skoro svi drugostupanjski sudovi su jedinstveni te primjenjuju novu vrijednost boda, dakle onu koja je sada na snazi (2 eura) na sve poduzete parnične radnje, s time da je Visoki trgovački sud RH, u svojoj odluci⁵⁰ odlučio suprotno od većine drugih sudova te presudio poduzete odvjetničke radnje do 1. studenoga 2022. godine po vrijednosti od 10 kuna, a ne 15 kuna, priklanjajući se prigovorima da je retroaktivna primjena Tarife i povećane vrijednosti boda na radnje prije 1. studenoga 2022. godine suprotna Ustavu RH.

Obzirom na isto, Vrhovni sud RH će zasigurno morati to pitanje razriješiti kroz jedinstveno pravno shvaćanje, tako da ubuduće nema dvojbi i nepotrebnog „ratovanja“ oko odvjetničkih troškova.

Osim gornjeg problema oko primjene vrijednosti boda, može se istaknuti i ilustrirati nejedinstven pristup primjene Odvjetničke tarife i kada je na stani tužitelja (nekad i tuženika) više osoba.

Primjerice, u prometnoj nesreći 2018., pogine majka tužiteljica. Troje djece podnose tužbu sudu i u tužbi svaka tužiteljica potražuje npr. neimovinsku štetu od 330.000,00 kuna zbog duševnih boli zbog smrti majke (vrijednost predmeta spora za jednu tužiteljicu 330.000,00 kuna, a vrijednost predmeta spora za sve tri tužiteljice 990.000,00 kuna)

Postavljaju se sljedeća pitanja u praksi:

- Treba li sud suditi svakoj tužiteljici svoj trošak, iako ima zajedničkih troškova (npr. trošak prometnog vještačenja i sl.) ili jedinstveni trošak:
- U ovom slučaju problemu možemo pristupiti na 4 nedefinirana načina, pod pretpostavkom da se primjenjuje nova vrijednost boda od 2 eura koja je na snazi u trenutku donošenja prvostupanjske odluke:
 1. Ako se radi pojedinačni trošak, za jednu tužiteljicu to iznosi 500 bodova x 2 eura bod, ukupno je 1.000 eura svakoj tužiteljici za poduzetu odvjetničku radnju + PDV.
 2. Ako se radi zajednički trošak, u konkretnom slučaju, neki sudovi uzmu u obzir vrijednost od 500 bodova (ili jedne tužiteljice one čiji je zahtjev najveći) i pritom pribroje povećanje od 10% za svaku tužiteljicu, pa kad uzmemo u obzir 500 bodova dodamo 20 % (za dodatne dvije tužiteljice) dobijemo 100 novih bodova ili ukupno 600 bodova x 2 eura bod= 1.200,00 eura za odvjetničku parničnu radnju + PDV
 3. Većina sudova u predmetnom slučaju pristupa obračunu zajedničkog troška na način da pojedinačnu vrijednost predmeta spora od 330.000,00 kuna pomnože x3 (tri tužiteljice) i dobiju 990.000,00 kuna (131.404,00 eura) ukupna vrijednost predmeta spora. U odvjetničkim bodovima to iznosi 990 bodova x 2 eura bod ukupno je 1.980,00 eura za svaku odvjetničku radnju + PDV.
 4. Neki sudovi na taj obračun od 990 bodova dodaju još i 20 % za zastupanje više osoba, pa dodemo do ukupno 1.188 bodova x2 eura po bodu, te se dobije ukupno 2.376,00 eura za odvjetničku radnju u spisu + PDV.

Analizirajući gornji primjer, po jednoj varijanti odvjetnička radnja u spisu iznosi 1.200,00 eura (bez PDV-a i bez zbrajanja iznosa tužiteljica) dok po varijanti u kojoj sudovi zbrajaju vrijednost predmeta spora svakog tužitelja i neki dodaju još 20% za zastupanje više osoba, dobije se odvjetnička radnja od 2.376,00 eura (bez PDV-a).

Takve različitosti u pristupu obračuna troškova kako je ilustrirano u primjeru nisu prihvatljive, i stvaraju pravnu dilemu i pravnu nesigurnost kod obračuna troškova postupka.

⁵⁰ Visoki trgovački sud RH, Pž-2450/2023., od 30. kolovoza 2023. godine

Vrhovni sud RH bi svakako o tome što prije trebao donijeti odluku, kojom bi se donekle ujednačila sudska praksa, obzirom da neujednačenost traje već desetljećima i pritom osim što izaziva veliku pravnu nesigurnost, ujedno izaziva i nepovjerenje u zastupanje i u sudovanje.

4. Zaključak

Troškovi svakog postupka su zapravo sporedni (akcesorni) dio glavnog zahtjeva (*merituma*) ali su itekako bitni i često značajno kompleksniji u odmjerenju od odlučivanja povodom merituma stvari.

U troškovima parničnog postupka, odlučujući faktor imaju odvjetnički troškovi, čija je visina utvrđena Odvjetničkom tarifom, a koju Tarifu primjenjuju kako odvjetnici tako i državni odvjetnici kada na temelju zakonskih ovlaštenja zastupaju državu, a na temelju punomoći i druga državna tijela.

Najveći problem kod odmjerenja troškova postupka predstavljaju situacije djelomičnog ili razmjernog uspjeha stranaka u postupku.

Iako je zakonodavac sa zadnjim izmjenama ZPP-a iz 2019. godine u pogledu troškova postupka jasnije i određenije uredio istu materiju, poglavito u čl. 154. ZPP-a, sudska praksa, prvostupanjskih i drugostupanjskih sudova još uvijek nije dala jedinstvene odgovore, poglavito u slučajevima djelomičnog ili razmjernog uspjeha u postupku, a o čemu će očigledno s vremenom *de lege ferenda* jasnije stavove donijeti Vrhovni sud RH.

Najviši sud u državi će se sigurno u budućnosti odlučnije baviti stavovima izrečenim u presudama Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgju koji se odnose na troškove postupka.

Posebice, u praksi je neprihvatljivo donošenje različitih sudskih odluka oko primjene Tarife, odnosno vrijednosti boda koja je na snazi u trenutku donošenja odluke o troškovima postupka i u tom pravcu Vrhovni sud RH će morati brže, odlučnije, donositi pravna shvaćanja u cilju ujednačavanja sudske prakse, te stvaranja pravne sigurnosti i jednakosti svih pred zakonom.

Šime SAVIĆ, Ph.D., Lawyer
Ilica 191 c, Zagreb
sime.savic2@gmail.com

COSTS OF A CIVIL PROCEEDING PURSUANT TO THE AMENDMENTS TO THE CIVIL PROCEDURE ACT, WITH SPECIAL REFERENCE TO THE LAWYER'S TARIFF DATING NOVEMBER 2023 - IN COURT PRACTICE OF THE REPUBLIC OF CROATIA – DILEMMAS

Summary: *Although the costs of a civil proceeding, as well as interests, are a secondary part of the claim or a secondary part of the main claim, they are very important for the entire civil proceeding. As a rule, the largest item relating to the costs of a proceeding represents attorney's fees, which are calculated pursuant to the Lawyer's Tariff as adopted by the Board of Directors of the Croatian Bar Association, and approved by a competent Minister of Justice and Administration, thus rendering it a by-law. The costs of the procedure are particularly specific in cases of compensation for damages, usually against insurers, in which the plaintiffs succeed in one part of a claim, while the other part is rejected, thus further complicating the calculation of costs. Such a problem does not exist in relation to ownership lawsuits, e. g. when determining the ownership of a field, because in such a procedure the plaintiff either succeeds with a claim in its entirety or is rejected in its entirety. Therefore, in such cases, the court is not required to decide on the costs of a procedure in line with the success ratio of the parties in the procedure (a proportionate part is successful, a majority part is successful or an insignificant part is not successful, etc.), as opposed to the cases dealing with the compensation procedures. Although the legislator certainly regulated the legal framework in part by amending the Civil Procedure Act in 2019, especially the Article 54, it should be pointed out that there is still inconsistency regarding the calculation of costs. There is a particularly large disparity in those cases in which a defendant disputes the basis of a claim or in which the claims are excessive. These issues have been also dealt with by the European Court of Human Rights in its ruling Klauz vs the Republic of Croatia. Although both the Constitutional Court of the Republic of Croatia and the Supreme Court of the Republic of Croatia agreed with this position, which eventually resulted with a slightly reduced punishment of a plaintiff due to an excessive claim, the practice still remains largely uneven. Since one of the main tasks of the Supreme Court is to ensure the uniform application of the law and the equality of citizens, i.e. the equality of all before the law, it is of the paramount importance for the Supreme Court of the Republic of Croatia to become more actively involved in the future (de lege ferenda) and to clarify decisively and clearly, through legal understandings, issues regarding both the calculation of procedure's costs, as well as the application of the Tariff itself and the application of the value of a point in court decisions in order to avoid that each court judges the same issue in a significantly different manner.*

Keywords: *dispute, civil proceeding, parties, proceeding's costs, attorneys, lawyers, success in a proceeding.*